

Izjave vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXVI.

Čena lista: Entered as second-class matter January 22, 1912, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 17. januarja (January 17), 1933. Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 11

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarji

k dnevnim dogodkom in vprašanjem

Voditelji patriotične kampanje "Buy American" (za kupovanje ameriškega blaga in bojanje vsakega importiranega blaga) kot ključ temu slabemu ameriški patriotizmu; so še daleč proč od storišče. Morajo se absolutno odstopiti vsega, kar prihaja iz Evrope.

Najprej angleščine. Angleščina ni ameriški jezik! To je tujčina iz Anglije! Pa krščanska vera. Kakšna ameriška vera je to? Ali je niso puritanci — in razni drugi krščanski kriminalci — prinesli iz Evrope?

Italijanska in francoska operna! Čemu voditelji ameriških kampanj poslušajo opere v tujih jezikih? Ameriški muzeji! Naši muzeji so nesramno natlačeni s tujo robo. Pomislite, z egiptovski mumijami in z vso mogočo navlako iz Evrope, Azije in Avstralije! Kje je ameriška zavest?

Oblačilna moda! Ne samo da Američanke in njih slabši polovičniki kupujejo japonsko žido in škotsko suknjo, temveč dosledno posnemajo vzorce iz Pariza. Če ni to škandal, kaj je?

Ko stopiš v brivnico, ti patriotični ameriški brivec ponudi — švedsko masažo. Če stopiš v restavracijo (neameriška beseda!) ti ponudijo "turško kavo," ki je zrasla v Braziliji. Na jedilnem listku je seznam jedi vseh delov sveta, edino "hot dog" diši po ameriško — in še to patriotično hranljivo so zadnje čase prekrstili v "Hoover turkey" (in še "turkey" diši po Turkih!), kaj za božjo voljo je sploh ameriškega?

Ako vse dobro premislimo, spoznamo, da v Ameriki ni nič pristno ameriškega — razen prohibicije, gangstev in kampanje "Buy American."

Nemški učenjak Einstein je srečno prišel v Kalifornijo. Ameriške otroke žene, ki so ga tožile, da je komunist, niso uspele. Vse kaže, da Einstein še ne čuti depresije. Ima dosti posla.

V Kaliforniji ga je navdušeno sprejel — kaj mislite, kdo? Mladji jezuitski profesor na katoliški univerzi v Louvainu, Belgiji, Abbe Georges La Maitre. Kaj se je zgodilo z Einsteinom? Nič. Einstein je še vedno stari Einstein — ampak nekaj se je zgodilo z jezuitskim profesorjem, ki je osvojil Einsteinovo relativnostno teorijo in se mu je ponudil za navdušenega pomočnika v nadaljnjih znanstvenih raziskovanjih tega puklastega vseмирja...

Le Maitre je sam prispeval eno teorijo, namreč, da so komični žarki "zadnji krik poroda našega vesoljstva." Jezuit razlaga, da so ti žarki nekaj odsvit onega silnega eksplozivnega dogodka, ki je pred deset milijard leti — ali par milijonov več ali manj, kar pa ni važno — porodil vsemir z majhenim praškom vred, ki se zove naša zemlja. (Vidite, jezuit je pameten in ne verjame, da je vse to neki Bog naredil iz nič v šestih dneh!)

Einstein je pohvalil to jezuitovo teorijo, rekoč, da je to "zelo razveseljiva in najkrajša interpretacija izvora kosmičnih žarkov, ki je manj protislovna kot katera druga in katera mora poravnava sporni mnenji med ameriško upornikoma dr. Milikanom in dr. Comptonom, ki se še nista sporazumela, odkod prihajajo ti kosmični žarki."

Pustimo zdaj Einsteina, naj nadaljuje svoje revolucionarno delo s svojim jezuitskim tovarišem vred. Einstein je namreč revolucionariziral znanstvo, fizikalno vedo, katero je precej razrival in izpeljal iz nje nekatere stare dogme — kakor je Marks razrival stare ekonomske in so-

ZASTOPNIKA DELAVCEV SE SPOPADLA V SENATU

Reprezentant A. D. F. proti zaslavljanju komunistov pred senatnim odsekom. — Komunisti ne smatrajo skrajšanje delovnika za važno

Washington, D. C. — (FP) — Na zaslavljanju pred senatnim odsekom o Blackovi predlogi za skrajšanje delovnika je privrel na dan ves antagonizem med komunisti in Ameriško delavsko federacijo. Zastopnik federacije W. O. Hushing je pred Norrisovim odsekom protestiral, ker je dal komunistom priliko do zaslavljanja in očital W. F. Dunn, zastopniku Trade Union Unity lige, da zastopa "tujo" sovjetsko vlado.

Do incidenta je prišlo, ko je Dunn kritiziral Ameriško delavsko federacijo in njene voditelje, posebno Greens, o katerem je rekel, da podpira podjetniško gibanje za delitev dela in da je proti zvišanju plač. Dunn, ki je pred več leti na konvenciji federacije zaklical pokojnemu Gompersu, da se "vidimo na barikadah", je kritiziral tudi Blackovo predlogo, o kateri je rekel, da ni nič drugega kot delitev dela kot ga zagovarjajo razni industrialci in predsednik A. D. F. Ta predloga, je izjavil Dunn, je za delavstvo majhna pomena, ker ne določa minimalne plače in ne zavarovanja proti brezposelnosti.

Ko je Hushing protestiral, da bi odsek ne smel dati komunistom prilike do zaslavljanja, mu je Norris odgovoril, da odsek ne misli delati nobene diskriminacije ter bo dal priliko zastopnikom vseh skupin, da izrazijo svoje mnenje o predlogi. Dunn pa ga je zavrnil, da je to "nova interpretacija svobode govora v tej deželi" in zanimal je, da je reprezentant ruske boljševiške vlade.

V tem protestu je zastopnik federacije utrgal le cvetko iz komunističnega vrta, ker znano je, da komunisti zahtevajo povsod svobodo govora le zase, drugim jo pa kratijo in zaničujejo.

Ko je prišel na vrsto Hushing, je pričel napadati komuniste, katerim je očital, da jim ni ne za skrajšanje delovnika niti ne za zavarovanje proti brezposelnosti. Oni so še za večje obubožanje delavcev radi tega, ker smatrajo, da bo edino to privedlo do revolucije.

Zanimal je tudi Dunnove trditve, da se federacija ne bori za zvišanje plač ter zanesel v zapisnik resolucije zadnje konvencije, v kateri federacija zahteva skrajšanje delovnika brez znižanja plač.

Priporočal je tudi amandiranje predloge v toliko, da bi bilo avtomatično izključeno vse tujezemsko blago iz dežele, ki bi bilo izgotovljeno v državah, kjer znaša delovnik več kot 30 ur na teden. To je Norrisa zelo vznemirilo, ker bi pomenilo embargo na vso uvozno trgovino in v sistem pravcu tudi paraliziralo ameriško izvozno trgovino. Senator Black je Hushingu pojasnil, da že sedanji tarifni zakon izključuje iz dežele blago, ki je izdelano pod razmerami prisilnega dela.

Iz dosedanjih zaslavljanj in razpoloženja članov Norrisovega pododseka je možno sklepati, da bo odsek priporočil predlogo.

cialne vede in dal podlago znanstveni ekonomiki, okoli katere zdaj brenčijo tehnokratje... Darwin, Marks, Lenin, Einstein! To so imena, ki jih zgodovina človeštva ne pozabi še mnogo, mnogo tisočletij.

3000 francoskih kmetov v izgredih

Napadli in razdejali so prefekturo. Kriza prišla med kmete

Pariz, 16. jan. — Francosko javnost so pretresli veliki kmetijski izgredi, ki so izbruhnili zadnjo soboto v okolici Chartresa, kjer je center pšeničnega pridelka v Franciji. Okrog 3000 kmetov je navallilo na prefekturo v Chartresu, prepodili so žandarje, ki so jih hoteli ustaviti, razbili vrata in udri v poslopje, kjer so razbili opremo. Prefekt, ki je obenem guverner distrikta, je moral na zahtevo izgrednikov poslati telegram ministru za notranje zadeve, da kmetje potrebujejo finančno pomoč. Nato so se kmetje razšli in aretiran ni bil nihče.

Napad na prefekturo je sledil velikemu shodu kmetov, na katerem so voditelji agrarne stranke pozivali kmete, naj zahtevajo takoj, če jim vlada ne obljubi, da bo znižala davke. Kmetje stiskali. Davki so visoki, cene pa nizke in kmetje so brez denarja.

Proti trpinčenju kitajskih delavskih voditeljev

Delegacija iz New Yorka vložila protest pri kitajskem poslanstvu v Washingtonu

Washington, D. C. — (FP) — Delegacija iz New Yorka, ki je zastopala večje število delavskih organizacij, se je te dni oglasila v uradu kitajskega poslanstva v Washingtonu in vložila protest proti aretacijam in mučenju kitajskih delavskih voditeljev, ki so bili vrženi v ječe v Peking. Delegacija je informirala poslaništvo, da bodo sklicane protestne demonstracije pred kitajskimi konzulati v New Yorku, Chicagu in San Francisku, ako bodo kitajske avtoritete nadaljevale z mučenjem delavskih voditeljev. Poslanik je delegaciji obljubil, da bo informiral nakingsko vlado o protestu.

Protestu se je pridružila tudi grupa 35 newyorških pisateljev in V. J. Patel, voditelj indijskih nacionalistov ter bivši župan v Bombaju, ki se mudi na govorniški turi v Ameriki. Poleg drugih so protest podpisali tudi Roger Baldwin, direktor Unije za ameriške civilne svobodščelne; Robert W. Dunn, Joseph Freeman, John Dos Passos, W. Z. Foster, Waldo Frank, Louise Thompson in Ella Winter.

Mizarski delavci se uprli redukciji

Hoboken, N. J. — Stiri sto mizarskih delavcev je zastavkalo pri Ferguson Hoboken Furniture kompaniji radi ponovnega znižanja mezd. To je bila že četrta redukcija. Nekaterim delavcem so bile s to redukcijo plače znižane na deset centov na uro. Tovarna je obratovala le dva in tri dni v tednu. Stavko vodi Konferenca za progresivno delavsko akcijo. Stavkarji zahtevajo odpoklic redukcije, nobene diskriminacije in priznanje tovarniških odborov.

INŽENIRJI ZAGOVARJAJO BLACKOVO PREDLOGO

Njih zastopnik priporočal tudi amandiranje ustave, da bi imel kongres večjo moč nad industrijami

Washington, D. C. — (FP) — Zastopnik raznih inženirskih organizacij in korporacijski odvetnik Hyman Aaron iz New Yorka je pred Norrisovim pododsekom, ki vodi zaslavljanje o Blackovi predlogi za skrajšanje delovnika na 30 ur na teden, urgiral sprejetje tega osnutka. Skrajšanje delovnika kot ga predvideva ta predloga v vseh industrijah, je po Aaronovem zatrdilu največja nujna potreba. Je bil tudi mnenja, da bo predloga, če postane zakon, podprlo tudi zvezno vrhovno sodišče.

S to reformo pa ne bo rešeno večje vprašanje: potreba vladne kontrole vse industrije. Aaron je rekel, da je prav tako potrebno amandiranje ustave, nov ustavni amandment, ki bi dal kongresu moč, da bi reguliral delovni čas, delovne pogoje in tudi izvajal kontrolo nad naravnimi zakladi dežele ter industrijo na splošno.

Kongres sedaj nima te moči razen v področju meddržavne trgovine — železnice. Vseled tega je v zvezi z Blackovo predlogo tudi vprašanje o njeni ustavnosti. Zvezno vrhovno sodišče je v preteklosti zanimalo kongresu vse pravice za regulacijo splošnega delovnega časa in delovnih pogojev celo v področju otroškega dela.

Mnenje raznih avtoritet je, da bo vrhovno sodišče upoštevalo sedanje razmere in potrdilo zakon za splošno skrajšanje delovnika.

Glede vprašanja, kakšen rezultat bi imelo predvidevano skrajšanje delovnika na zaslužek, je bil zastopnik inženirjev mnenja, da se bodo plače avtomatično zvišale oziroma jih bo radi večje zaposlenosti delavstvo zmožno forsirati kvišku. To je bil odgovor na trditve nekaterih pri, da je predloga brez pomena, če ne vključuje minimalne mezd, kar pa je po Aaronovem mnenju nepotrebno.

Senator Black je dobil brzoglav tudi od krojaške unije iz Cincinnati, v katerem mu uradniki sporočajo, da se je članstvo na masnem shodu izreklo za predlogo in urgira kongres, da jo uzakoni.

Arto pobil Kubelika

Praga, 16. jan. — Jan Kubelík, slavni violinist, je bil večerj pobit pri avtni nesreči. Zlomilo mu je več reber in ranjen je na prsih.

Ameriški pomorščaki zapustili Nikarago

Washington, D. C. — Zadnji transport z ameriškimi pomorščaki, ki so zapustili Nikarago, je dospel v nedeljo v Združene države.

Kapitalizem leze v katastrofo!

Delegatje mednarodne brezposelnostne konference svare kapitaliste vsega sveta

Ženeva, 16. jan. — Zastopniki delavskih organizacij iz vseh dežel, ki so se sešli v Ženevi na mednarodni konferenci za pobijanje brezposelnosti, so naslovili zahtevo na kapitaliste vseh dežel, naj takoj znižajo delovnik. Kapitalistični sistem je na robu velike katastrofe! Kapitalizem si kopije svoj grob! Lastniki industrij si morajo znižati dobičke, da bodo vsi delavci imeli nekaj koristi od strojne produkcije. Skrajšanje delovnika še ni rešitev za delavce, je pa začasna olajšava, da reveži, ki so bili dolgo brez dela, lažje prenesajo bedo. Tako med drugim izjavlja konferenca.

Cornelle Mertens, belgijski delavski vodja, je dejal: "Delodajalci nam pravijo, da krajši delovnik ubije industrijo in to je njihovo svarilo. Mi pa svarimo delodajalce, da je skrajni čas, da nekaj storijo. In to je treba storiti danes, takoj. Kajti jutri bo morda prepozno. Ko pride vihar nad njihove glave, ne bo več nihče govoril o krajšem delovniku."

Japonska invazija podi Kitajce v mizerijo

Cez 20,000 beguncev zmrzuje na prostem. Kitajske "rdeče čete" se ponujajo za obrambo

Sanhajkvan, 16. jan. — Cez 20,000 kitajskih beguncev, večinoma šenak in otrok, ki so pobegnili pred Japonci in Sanhajkvan, se nahaja pod milim nebom nekaj milijunov ljudi. Begunci silno trpe mrz in glad, a nazaj v mesto se ne upajo.

Tientsin, 16. jan. — Pojav japonskih bojnih ladij pred lukom tega mesta je izrazil paniko med kitajskim prebivalstvom, ki pričakuje, da bodo Japonci bombardirali Tientsin kakor so Sanhaj pred enim letom.

Sanhaj, 16. jan. — Poveljniki kitajske "rdeče armade" so objavili manifest na kitajsko ljudstvo, v katerem kravi, da so pripravljene pomagati Kitajski vladi za obrambo Kitajske proti Japoncem, zahtevajo pa, da mora kitajska vlada prej ustaviti svojo vojaško kampanjo proti kitajskim sovjetom in dati demokratične pravice kitajskemu ljudstvu.

Naval na komuniste na Japonskem

Tokio, 16. jan. — Policija je v zadnjih treh mesecih aretirala več kot 2000 oseb po vsej Japoniji. Vsi aretirani so obtoženi komunističnega gibanja. Med njimi je mnogo dijakov, učiteljev in intelektualcev.

Insullov potni list razveljavljen

Atene, 16. jan. — Tukanjski ameriški konzul je po navodilih iz Washingtona razveljavil potni list Samuela Insulla, bivšega čikaškega magnata, ki je pobegnil na Grško. Amer. vlada je s tem odlokom dosegla, da Insull ne more oditi nikamor iz Grčije.

POMANJKLJIVA OSKRBA BREZPOSSELNIH V N. Y.

Nad 30,000 bednih družin ne prejema podpore, pravi Hudson

Washington, D. C. — (FP) — V mestu New York je najmanj 30,000 družin, ki se nahajajo v velikem pomanjkanju, a ne prejema nikake podpore od mestnih in privatnih dobrodelnih organizacij. Tako je izjavil William Hudson, direktor dobrodelnega sveta, na zaslavljanju pred senatnim pododsekom, kateremu je bila izročena Costigan-LaFollettova predloga glede pomoči brezposelnim. Hudson je dalje izjavil, da je bilo ob koncu decembra 250,000 družin na listi newyorških dobrodelnih organizacij.

Samuel Goldsmith, direktor šidovskih milošinskih organizacij v Chicagu, je dejal na zaslavljanju pred senatnim pododsekom, da ni bila prošnja nobene družine v Chicagu, ki je zaprosila za podporo, odbita. Iz njegove izjave je razvidno, da Chicago bolje skrbi za svoje reveže kot New York.

Costigan-LaFollettova predloga predvideva vladno apropiacijo pol milijarde dolarjev za oskrbo žrtv brezposelnosti. To vsoto naj bi federalna vlada dala državam, ki so izšrpale sklade za nasilčevanje bednih.

Zastopniki Ameriške asociacije dobrodelnih delavcev, ki so nastopili na zaslavljanju, so v svojih govorih poudarjali, da so izgredi v vseh industrijah mestih neizogibni, ako ne bo kongres appropriiral nadaljnjih fondov za nasilčevanje brezposelnih.

Mesne redukcije na Irskem

Dublin. — Program mesdnih redukcij, katerega podpira Eamon de Valera, predsednik Irske svobodne države, je izrazil kritično situacijo, ko so člani laboritske stranke odklonili podporo vladi. S tem so laboriti prisilili vlado na razpis volitev, ki se vrše 24. januarja.

Poštni uslužbenci, katerim so bile znižane plače, so zagrozili s stavko, do katere lahko pride vsak čas.

Laboritska stranka ima sedem sedežev v parlamentu. William Norton, voditelj laboritske grupe v parlamentu, je urgiral predsednika Valero, naj umakne program mesdnih redukcij, kar pa slednji ni hotel storiti. Nato je Norton izjavil, da se bo delavstvo borilo proti redukcijam z vsemi sredstvi, ki jih ima na razpolago.

Vsled mesdnih redukcij, ki jih je uveljavila vlada, so udarjeni vsi vladni uslužbeni.

Nemški fašisti zmagali pri lokalnih volitvah

Berlin, 16. jan. — Večrajšnje volitve v državi Lippe in od 21 mandatov so dobili Hitlerjevi fašisti devet in socialisti sedem; ostali so raztreseni med manjše stranke. — Med tem so bili kravi izgredi med fašisti in komunisti v treh nemških mestih in eden komunist je bil ubit.

Novi izgredi na Irskem

Dublin, 16. jan. — Na večeršnjem volinem shodu prejšnjega predsednika vlade Congra, katerega se je udeležilo čez 20,000 oseb, so spet bili izgredi. Tepli so se s pestmi in palicami, toda streljanja ni bilo.

Papež razglasi "sveto leto"

Rim, 16. jan. — Papež Pij je večerj izdal bulo s katero razglasi, da prihodnjega aprila poteče 1900 let, odkar je Krist "odrešil človeštvo." Iz tega razloga se takrat začne "sveto leto," ki bo trajalo do aprila 1954. Papež vabi katolike na božjo pot v Rim in Palestino v tem letu in obljublja "velike odpustke."

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

NOVA SLOVENSKA LJUDSKA KOMEDIJA

Izvirna komedija "VODA" Jožeta Vombregarja, na katero opozarjamo tudi naše odre v Ameriki

Ljubljana, dec. 1932.

Te dni je izšla v knjižni izdaji ljudska komedija "Voda," ki jo je napisal mladi dramatik Jožeta Vombregar, takoj nato pa je bila uprizorjena tudi na odru ljubljanskega Narodnega gledališča. Komedija je tako po vsebini kot tudi po odski plati vredna, da jo priporočimo tudi slovenskim odrom v Ameriki, ki jo bodo gotovo igrali s takim uspehom kakor diletantski odri pri nas in Narodno gledališče v Ljubljani.

Jožeta Vombregar (star okrog 30 let) je doma s Pšenične polje pri Cerkljah na Gorenjskem. Odras je zanimal že v mladosti in od gimnazijskih let do danes je napisal že precej iger in komedij, namenjenih predvsem za podeželske odre, ki tako zelo pogojevali dobrega igrokaznega materiala in katerim je Vombregar tako rad pomagal. S komedijo "Voda" pa je uspel tako dobro, da jo je ponudil v uprizoritev ljubljanskemu Narodnemu gledališču, ki mu prav tako priporočajo dobrih ljudskih iger in se mora vsako sezono zatekati v tujo literaturo; tuje ljudske igre pa so pogostoma slabše od te, ki jih Vombregarjeve "Vode," ki ima mnogo odlik ljudske igre: zabavna, vendar (neprisiljena) vzgojna igra, odsko efektina in pisana v precej krepkem ljudskem jeziku. Še pred ljubljansko uprizoritvijo v Narodnem gledališču so igrali to komedijo na več podeželskih odrih, in povsod z uspehom. Avtor je komedijo tudi natiskal in izdal v samozaložbi, v kratkem pa izide tudi njegova ljudska žalostna "Vrnitev." Po dosedanjih uspehih se pripravljajo zdaj tudi mnogi drugi odri, da komedijo uprizorijo. In ker je verjetno, da bodo naši slovenski odri v Ameriki prav tako segli po nji, kar vsekakor zasluži (bolj od "Treh vaških svetnikov"), hočemo s tem člankom opozoriti režiserje nanjo. Zato naj navedemo tudi vsebino komedije "Voda":

V občini Suhi dol, kjer županje Jernej Rebrnik, se trudijo že najmanj 100 let, da bi napeljali v vas vodovod, da ne bi bilo treba vode več voziti v vas. Pa jim nikakor ne uspe; za vodovod so sicer vsi, a za stroške niso. Pa izbrati to priliko suhodolski letoviščar, slikar Prelesnik, ki se je bil vrnil iz Amerike, da na pravi suhodolčani precejšnjo šalo. Župan Rebrnik prejme namreč lepega dne pismo od nekake ameriškega strčka, suhodolskega rojaka Jakoba Kopričeve, ki sporoča suhodolski občini, da jim bo zgradil vodovod na svoje stroške. Čital da je v ameriškem slovenskem listu prošnjo suhodolske občine, naj pomagajo ameriški rojaki pri izgradnji vodovoda, pa se je odločil, da jim zgradi vodovod na svoje stroške, češ, da ima denarja kot pekov. Zdar pa so seveda suhodolski gruntarji — ki so se najbolj upirali stroškom za vodovod in so zato govorili, da vodovoda sploh ni treba — zdaj so torej ti možaki vsi navdušeni za vodovod, saj jih ne bo stal niti fika. Na vzpodbudo slikarja Prelesnika pa se zbudijo v vaščanih želja po časti: sklenejo, da postavijo ameriškomu dobrotniku spomenik in znak hvalečnosti! To bo imenitno slavoje, to odkritje spomenika, si mislijo; v liste pride, gosposka bo prišla k nam, gostilne bodo polne gostov itd. Za to se navdušijo na vso moč in ni ga gruntarja, ki ne bi bil pripravljen žrtvovati nekaj tisočakov za spomenik. Slikar Prelesnik naj postavi in izkleske spomenik. Na njem bodo vklesana tudi imena vseh darovalcev: kdor bo dal največ, tega ime bo vklesano na prvem mestu. In spet tekmujejo, kdo bo dal največ; in ker ne poznajo niti slike dobrotnika, bi bil rad kar župan upodobljen na spomeniku. Rad pa bi bil vklesan v spomenik tudi bivši župan Kne, ki mrzi

Rebrnika, ker mu je vzel županski stolček.

Vai so torej navdušeni za spomenik, nikomur ni žal denarnih stroškov, da se s spomenikom sam ovekoveči. Tako marljivo so v tem, da odkrijejo spomenik še pred dogotovitvijo vodovoda! To parado s odkritjem nam kaže zadnje dejanje: zagrnen spomenik sredi vasi, naduti občinski tajnik, ki nadomeštuje bolnega župana, streljanje s topi, zvočenje, prihod gasilcev, godbe, gostov, šolske mladine. Vse se postavi okrog spomenika, občinski tajnik z županovimi medallami na prsih podeljuje sam sebi "slavnostni govor" — in potem pride razočaranje: ko pade zagrinjalo s spomenika, se stoji tamkaj spomenik, marveč skladnica vodovodnih cementnih cevi, na katere skoči slikar Prelesnik in pove strmečim Suhodolcem: Jaz sam sem tisti "ameriški dobrotnik," slikar Jacob Kopriča mi je ime in te vodovodne cevi so vaš spomenik: težke tisočake, ki ste mi jih tako veselo dali za spomenik, sem obrnil drugam; kupil sem vodovodne cevi in v nekaj dneh vam priteče voda v vas. To naj bo vaš spomenik. — Župan, ki je bil že v silnih skrbih glede vsega tega, se mu zahvaljuje in mu na njegovo prošnjo izroči hčer za ženo. Še en par se znajde in dobi blagoslov jezikne Hribarice in z "Živela voda!" se komedija konča. Razumljivo, da je igra prepletena tudi z dvema ljubezenskima zgodbama, zaradi katerih pride prav tako pogosto do komičnih situacij.

V delu je precej zabavnih dvitipov in precej satire; osebe so izdelane, odrske situacije uspele. Repertoar naših ljudskih iger je z "Vodo" obogatel za dobro delo.

Komedijo priporočamo v uprizoritev. Dovoljenje in knjigo dobite direktno pri avtorju: Jožeta Vombregar, Ljubljana, Celovška cesta 14 ali tudi: Jožeta Vombregar, pravnik, Ljubljana, univerza.

Premijera "Vode" v ljubljanskem Narodnem gledališču je doživela zelo lep uspeh. Gledališče je bilo nabito polno, prišli so si ogledat predstavo tudi podeželani. Režiral je Skrbinek, glavni igralci so bili: Cesar, Bratina, Lipah, Jerman, Kukčeva, Danilova.

Krepko je stopil Vombregar s svojim prvencem v vrsto naših dramatikov, s kmečko močnatostjo je s prvim resnejšim prvencem zavzel oder. M. K.

Umrli so: v ljubljanski bolnici zasebnica Jospina Rožunova, v Novem mestu 80-letni državni upokojenec Duša, v Ptuj pri moraki rojak, 61-letni policijski stražnik v pokoju Konrad Komac, v celjski bolnici 21-letni brezposelni delavec Franc Lešnik s Pobrežja pri Mariboru, 15-letna mešarjeva hči Marija Seničeva z Dobrne in 69-letni dninar Valentin Romih iz Zagorja pri Pilštajnu.

IZ PRIMORJA

Iz naših občin

V poslednjih dneh beleži spet ena občina v Julijaki Krajini nov dolg. Podačat občine Breginje je s pristankom občinskih svetovalecev, ki jih je pred kratkim imenoval prefekt, najel pri občinskem kreditnem zavodu za goriško pokrajino posojilo v znesku nad 65.000 lir. Uprava postojanske občine se prav te dni pogaja s tržaško hranilnico za posojilo, o katerem pa še niso znani nikaki podatki. Uprava občine Vrtenigla v Istri je prodala večje občinsko zemljišče nekemu zasebniku. V Labinu, Pazinu in še nekaterih drugih istarskih občinah so uvedli razne občinske davke in doklade, tako na živino, na zemljišča, trošarino in dohodnino. V precej zadolženi občini Devin-Nabrežina pa so kljub krizi našli sredstva za podporo krajevnemu ženskemu faksiju in celo za dopolnavorovsko godbo.

Amnestiran in spet konfiniran. — Jubilejna amnestija je nekatero Slovence rešila zapora, pregnanstva in nadzorstva. V Trst se je vrnil tudi konfinira-

nec Hinko Pertot, bivši upravnik lista "Edinost." Je pa mnogo konfinirancev, ki bi morali biti zaradi amnestije izpuščeni, a se še doslej niso vrnili in se najbrž tudi ne bodo. Nekateri amnestiranci pa so takoj spet pregnani. Tako je akademik Budin iz Koludrovice pri Zgoniku užil le nekaj dni svobode pri svojih, pa so ga spet zgrabili in pregnali. Med drugimi se je vrnil iz internacije tudi šupnik Ivan Rejec, ki je resigniral udaj na svojo dosežanjo župnijo Sv. Križ pri Ajdovščini in mu je bila podeljena župnija Vogarsko.

Aretacije nabornikov

Karabinjerji so te dni spet aretirali celo vrsto slovenskih fantov, ki bi morali četiti na nabor, a niso prejeli tozadevnih pozivov. Poleg drugih so bili aretirani 21-letni Mihael Pajutar iz Cerknega, 21-letni Maks Leban iz Sv. Lucije pri Tolminu, 23-letni Andrej Brus iz Ajdovščine in 22-letni Josip Lah iz Gorice.

Živalski in človeški svet

Cela tisočletja je človek gledal na živali s čisto človeškega stališča in jih počlovečeval, o čemer nam govore njegove basni, živalske zgodbe itd. Še Darwin je smatral, da vidijo nižje živali barve kakor ljudje, a novejša raziskave kažejo, da temu ni tako. Najnižje živali opazijo najprvo sploh samo svetlobo v njenih črnih, sivih in belih odtenkih. Šele na višji stopnji se pridružuje čut za barve. Čebele so slepe za rdečo in zeleno barvo, želve gledajo v svet približno kakor mi skozi rdeče rumene očnike, dnevne ptice kakor skozi svetlo oranžne naočnike. To jim omejuje dojemanje barvne krasote — zato vidijo v meglenem ozračju bolj nego ljudje. To je pa zanje važnejše.

Na ameriškem harvardskem vseučilišču so ustanovili poseben laboratorij za proučevanje živalske psihologije in že z dosedanjimi raziskovanji so prišli do zelo zanimivih ugotovitev. Raziskovalec Herring je n. pr. potegnili s čopičem črte z raztopino mravljinčje kisline. Te črte so mravlje brez nadaljnje ga začele uporabljati za svoje poti. Če je po poedine primerke iz iste naselbine namazal s različnimi dišavami, so različne dišave mravlje planile druga na drugo in se med seboj pobijale. V mravljinčjem carstvu tedaj nima glavne vloge kakšen socialni razum, temveč vonj.

Pri živalih sploh ni to odločilno, kar se vidi človeku važno, temveč zadostujejo včasih z našega stališča malenkostne spremembe, da spremeni svoje držanje popolnoma. Pri nekkih živalih, ki prebivajo v podzemeljskih duplinah, zadostuje n. pr. to, da duplino odkrijejo in mati, ki se vrača vanjo, da bi napitela svoje mladiča, ga ne bi poznala, temveč ga bo usmrtila, kakor da je njen sovražnik, ki ne spada v njeno vrsto. Po človeško rečeno: odstranitev strehe onemogoča spoznanje lastnega doma. Če pa položimo kamen na votlino, se samica za to spremembo ne bo niti najmanj brigala.

V vseh poskusih te vrste se kaže, da odločajo pri živalih čutilci, ki jih človek v naprej ne more preračunati. Komaj pri višjih živalih opazimo nekaj kakor razumno delovanje. Dočim imajo pri človeku glavno besedo nagoni, ki se po razvojni stopnji polagoma profilirajo, spoznavamo n. pr. pri zvijačah kun in lisic, pri psih, alonih in mnogih pticah, n. pr. vranah, že čisto določno uvidevanje položaja. Tudi pri opicah ni "opipljega posnemanja", kakor so včas radi trdili. Tako so s umnimi poskusi raziskali še duševnost mnogih živali na srednji in višji razvojni stopnji, ostane pa seveda še mnogo dela, preden bodo iz živalske psihologije pregnali lastnosti, ki jih živalim pripisuje človek s svojega človeškega stališča.

Slabi časi

Glej no, kako si se zredila! Pri vas se pač še ne poznajo slabi časi.

Kaj še, samo pomisli, morala sem ogledati shujševalno kuro, ker ni denarja!

Največje žrtve eksplozije v rezu Moweaqua, Ill., so žene in otroci rudarjev. Okrog 300 teh žrtev je ostalo v rudarskem mestu.

Tehnični napredek Rusije

Pred kratkim je bil izročen prometu velik ladjeplavni kanal, ki veže Finski zaliv v bližini Leningrada z Belim morjem. Kanal veže na svoji poti poleg mnogih manjših tudi veliko Oneško in Ladoško jezero. Skupna dolžina celine, ki jo je bilo treba prekopati, znaša nad 400 km, vključno z zvezanimi jezeri pa znaša dolžina kanala nad 800 km. Delalo je na njem tekoma 4 let povprečno 30 tisoč delavcev. Z otvoritvijo tega kanala ne bo treba več ogromnih lesnih in drugih bogastev Murmanska in Karelije ter rib bogatega Belega morja prevažati po dolgi poti okrog vsega skandinavskega polotoka, temveč se bo poleg murmanske železnice prevažalo lahko po desetkrat krajši poti. Ruski sever in obala Severnega ledenega morja se s tem vedno bolj približujeta državnemu centru.

Pred nekaj dnevi se je v Moskvi v prisotnosti zastopnikov sovjetskih oblasti in inozemskih časnika vrnil prvi brezšični pogovor z radio-oddajno postajo na Franc-Jozefovi deželi, kjer pogumni ruski znanstveniki v večnem ledu in v nepretrgani desetmesečni noči vrše svoje znanstveno nalogo. Članstvo teh polarnih postaj se menja vsaki dve leti, ker bi človek, obsojen za daljši čas v to ledeno puščavo, moral znoreti ali poginiti. Vsako leto enkrat, ko se morje osvobodi ledu, pripe sovjetski ledolomilec, ki arktičnim postajam prinese vse življenjske potrebščine. Po polarnem govoru predsednika sovjetske ljudskih komisarijev, ki je članom arktične postaje javil, da jih sovjetska vlada odlikuje z redom "rdeče zvezde", so smeli svojci govoriti s svojimi dragimi daleč tam gori blizu severnega tečaja, se informirati o njihovem zdravju in vprašati, česa potrebujejo na perilu, za priboljšek, na čitvu itd., da jim to s prihodnjo parobrodno ekspedicijo zamorejo poslati. Zdelo se je kakor pravi čudež, slišati in razumeti različne človeške glasove iz kraljestva večnega ledu in snežne puščave.

Dela na prekopih, ki bodo vezali reki Don in Volgo na eni in Volgo ter Volhovo na drugi strani, pridno napredujejo. Ko bodo ta dela dokončana, bodo lahko vozile ladje iz Baltskega v Črno oziroma Kaspijsko morje in obratno, naravnost preko sredine Rusije, medtem ko je sedaj treba v to svrhu objadrti vso Evropo.

Na Uralu so dogradili veliko električno vodno centralo, ki bo zadostovala za vse tamošnje industrijske okrožje. V Kalagaranu v Armeniji je dogotovljena električna centrala z zajezjenjem gorске reke, ki bo dajala 86 milijonov kilovatnih ur letno. V Gruziji je tudi druga kavkaška centrala v Kanakirju, ki bo dogotovljena proizvodila letno 400 milijonov kilovatnih ur.

Produkcija Diesellovih motorjev zavzema po zadnjih poročilih v Rusiji vedno večji obseg:

lanako leto se je izdelalo Diesellovih bencinskih eksplozivnih motorjev za skupno 165 tisoč P. S., letos bo predvidoma izdelanih za 400.000 P. S. V zadnjih štirih letih se je v industriji Diesellovih motorjev investiralo nad 50 milijonov rubljev in so vse tozadevne tovarne najmodernejše opremljene. Pred revolucijo so nekatere ruske tovarne izdelovale čisto majhne motorje, sedaj izdelujejo že velike, a 3.200 P. S. Zanimivo je, da so za veliko električno centralo v Kalagaranu, ki so jo zgradili izključno ruski inženirji po lastnih načrtih, bili vsi stroji izdelani v sovjetskih tovarnah. Tako se skuša Rusija polagoma popolnoma osamosvojiti.

Rusija je tudi največji konzument nemške strojne industrije. Berlinski list "Ost-Europa-Markt" prinaša tozadevno statistiko: leta 1925 je Rusija nabavila strojev in strojnih potrebščin v Nemčiji za 86,6 milijona mark, leta 1931 za 115,2 milijona mark, v prvem polletju 1932 leta pa že za 183,1 milijona mark. Iz tega je razvidna velika potreba Sovjetske Unije po različenem strojnem materialu, zlasti če se še pomisli, da iz letošnje bilance izpadejo dobave tekstilnih strojev, kotlov in poljedelskih strojev, ker te sovjetska industrija že sama v zadostni množini proizvaja.

Preveč tehnokracije

New York. — Miss Frances Perkins, delavska komisarka v New Yorku, se je toliko vtopila v tehnokracijo, da ji še ponoči ni mogla ubežati. Sanjala je, da je pod velikansko turbino, ki je iz sebe bruhala hlebe kruha, da jo je akoraj zadušil. "Menda sem preveč čitala o tehnokraciji," je zaupala prijateljem.

Farmarji se upirajo

Des Moines, Ia. — Farmarji v okraju Harrison so ustavili prodajanje z dolgovi obremenjenih farm na javni dražbi. Kadarkar je šerif prišel s svojimi ljudmi, da da na javno dražbo zadolžena posestva, so prišli farmarji v velikih skupinah in preprečili akcijo.

"Finančni praznik" v treh mesecih

Rock Island, Ill. — Da ustavijo naval na banke v Rock Islandu, Molinu in East Molinu, so župani teh treh mest proklamirali "finančni praznik" za dva tedna. Vse banke — šest po številu — bodo zaprte v tem času in vse finančne transakcije morajo počivati. Na ta način upajo, da se ohladi panično razpoloženje vložnikov.

Chicago ima nov rekord

Chicago. — Postojanka "Civil Liberties" unije poroča, da ji je bilo lanske leto prijavljenih 300 slučajev kršitve civilne svobode. V Chicago. Večina teh so bili policijski napadi na brezposelne.

Kako postopajo z brezposelnimi

Senator LaFollette prejel odgovore od ameriških županov

Washington, D. C. — (FP) — Odgovori, katere je prejel svezni senator LaFollette na vprašanje, katere je naslovil županom vseh večjih ameriških mest in se nanašajo na postopanje avtoritet napram brezposelnim delavcem, kažejo, da dobijo ti običajno za par noči streho v zaporih in mestnih prenočiščih, nakar jim policija ukaže, naj nadaljujejo svojo pot. Taka vprašanja je senator LaFollette zastavil županom tudi predlansko leto in prejel je silna odgovora.

Le v redkih slučajih mestne avtoritete preskrbe delo sunanim brezposelnim delavcem. Mestni skladi za podpiranje bednih so navadno šibki in so v prvi vrsti namenjeni za domače prebivalstvo. To potrjujejo številne prošnje za posojila, ki jih prejema vladna korporacija za rekonstrukcijo financ od gospodarstev raznih držav. Na brezposelne, ki potujejo iz enega mesta v drugega, gledajo avtoritete s sumljivim očesom. Okrbovanje teh smatrajo za breme, katerega mesta ne bi smela nositi. Napram sunanim revešem postopajo kot proti nezahvalnim tujcem.

Benjamin Marsh, predsednik Ljudske lobje, je pred senatnim pododsekom, ki vodi zaslišanje o Costigan-LaFollettevi predlogi, ki vsebuje zahtevo, da kongres aproprira pol milijarde dolarjev za pobijanje bede, izjavil, da bo morala federalna vlada potrošiti najmanj eno milijardo na leto za okrbno revežev v prihodnjih dveh letih, ako se bo hotela izogniti večjim izdatkom pozneje. Rekel je, da se sedaj nahaja najmanj tri milijone farmarskih in delavskih družin v velikem pomanjkanju.

Trinajstletnica prohibicije

Washington, D. C. — Prohibicija je bila včeraj stara trinajst let. Tradicionalno "nesrečno število" se v tem primeru ujema z realnostjo. Trinajstletnica je našla prohibicijo na smrtni postelji. Osemnajsti amendent sicer še ni preklecan in "pivo za božje" najbrž ne pride niti za veliko noč, vendar vse kaže, da se ameriška prohibicija prej ali slej zvrne v grob.

Zaslišanje o pokojninski predlogi železničarjev

Washington. — Senadni odsek za meddržavno trgovino je te dni pričel z zaslišanjem o predlogi železničarskih unij za uvedbo starostne pokojnine v tej industriji. V to svrho bi po tej predlogi prispevali delavci in železnice. Zastopniki železničarjev so jo zagovarjali, zastopniki železnice pa pobijali.

Narodna mladinska lista, najboljše mesečnik za slovenske mladine

Jack London:

ŽELEZNA PETA

Socijalni roman — Prevel Ivan Vuk.

Vodje industrije so se obrnili proti srednjemu sloju. Zveze delodajalcev, ki so bile v pomoč vodjem industrije, da zlomijo delavstvo, so bile sedaj zdrobljene same od svojih prejšnjih zaveznikov. Sredi potopa malih trgovcev in tovarnarjev so trstali stali trdno. Še več. Bili so zelo delavni. Sejali so veter in zopet veter in vedno več vetra. Zakaj, samo oni so razumeli izkoristiti vihar in pobrati dobičke! Takšne, ki so sami zadostovali, da z njimi kljubujejo viharju, katerega so večji del sami povzročili in ga pustili divjati. Vrednostne papirje so neusmiljeno pokupovali. Trstali so kupčiči nezasišena premoženja k doseganju z tem, da so svoja podjetja razširili na nova polja — in vedno na račun srednjega stanu.

Tako se je dal poleti 1912 srednjemu stanu smrtni udarec. Celo Ernest je bil presenečen, tako naglo se je to zgodilo. Pomenljivo je stresal z glavo in čakal brezupno jesenskih volitev.

"Nima pomena," je rekel. "Mi smo poraženi. 'Železna pet' je na delu. Upal sem na mirno zmago pri glasovalni uri. Zmotil sem se. Wickson je imel prav."

"Se te malenkostne svobodščine nam bodo ukradli. 'Železna pet' bo porakala preko naših glav. Ničesar drugega ne preostaja nego krvava revolucija delavstva. Mi bomo zmagali, res je, ali groza me pretresa, ako mislim na to," je pripomnil resno.

Od tega časa je stavil Ernest vso svojo nado na revolucijo. V tem je korakal daleč pred svojo stranko. Njegovi sodrugi niso soglašali in ostali so pri tem, da se mora zmaga izvojevati potom volitev. Ne zato, ker so bili presenečeni. Zato so bili preveč preračunavajoči in vratiolomni. Bili so le skeptični, to je bilo vse. Ernest jih ni mogel prepričati, da se je treba resno bati korakanja oligarhije. Bili so vznemirjeni, vendar so si bili pri tem gotovi svoje lastne moči. V njihovi socialni zgradbi ni bilo prostora za oligarhijo in zato nevarnosti niso upoštevali.

"Poslijemo te v kongres in s tem je vse v redu," je bil sklep neke zaupne seje.

"In če se me vrže iz kongresa," je odgovoril hladnokrvno Ernest, "ter se me postavi k steni in se mi požene skozi glavo krogle — kaj potem?"

"Tedad porabimo svojo moč," jih je odgovorilo istočasno dvanaestero.

"Tedad se boste vi valjali v svoji lastni krvi," je odgovoril. "Pri srednjem sloju sem že silal peti to pesem. Kje je on sedaj s svojo silo?"

11. Veliki dogodek

Gospod Wickson mojega očeta sicer ni poklical k sebi, pač pa sta se slučajno srečala na parobrodu v San Francisku. In tako je svari- lo, s katerim je očeta posvaril, bilo nepripravljeno. Njega bi se sploh ne bilo posvarilo, ako bi se slučajno ne srečal z Wicksonom. Sicer bi pa rezultat bil isti. Oče je bil potomec močnega, starega "Mayflower"-plemena in njegova kri je bila gospodujoča.

"Ernest je imel prav," je dejal, ko je vstopil. "Ernest je prav poseben možak in raje te vidim kot njegovo soprogo, kakor pa če bi bila Rockefellerjeva ali celo angleškega kralja."

"Kaj se je zgodilo?" sem vprašala vsa vznemirjena.

"Oligarhija se pripravlja, da stopi s svojo roko na naša obličja — na tvoje in moje. Vsaj

tako mi je rekel Wickson. Bil je zelo prijazen — ako se upošteva, da je oligarh. Ponujal mi je, da me zopet nastavi na univerzi. Kaj praviš na to? On, Wickson, umazani skopuh, ima moč odločevati, ali naj učim na državni šoli ali ne. Ponujal mi je še več — narediti me hoče za prezidenta nekega velikega zavoda za fizikalne znanosti, ki se bo ustanovil. Kakor vidiš, mora oligarhija nekam vložiti svoj prebitek. "Spomnite se, kaj sem rekel socialističnemu oboževalcu vaše hčerke!" je zaključil. "Dejal sem mu, da bomo korakali preko obrazov delavskega razreda. In to tudi bomo. Kar se pa vas tiče, vas kot učenjaka visoko spoštujem; ako pa se hočete družiti s socialisti — potem pa pazite na svoj obraz, to je vse." S tem se je obrnil in me pustil samega.

"To pomeni, da se morava prej poročiti, kakor ti misliš," je rekel Ernest, ko sem mu o tem pripovedoval.

Njegovih utemeljevanj nisem mogla razumeti in se tudi nisem z njimi strinjala. Ali kmalu sem mu morala dati prav. Ravno v tistem času bi se morale izplačevati dividende Sierra-zavodov. Oče jih ni dobil. Ko je čakal nekaj dni, je pisal tajništvo zavodov. Točno je prišel odgovor, da ni ničesar zapisano v knjigah o tem, da bi imel oče delnice. Vljudo se ga je prosilo, naj o zadevi sporoči natančneje.

"Prav jasno jim sporočim, vrag jih vzemi," je rekel oče in se odpeljal v banko, da vzame delnice iz svojega predala-safe, ki ga je imel v banki.

"Ernest je izvanreden dečko," je rekel, ko se je vrnil. "Ponavljam, hčerka, tvoj ženin je posebno prebrisan človek."

Znal sem že iz izkušnje, da, ako je oče na tak poseben način hvallil Ernesta, se je moralo zgoditi nekaj nepričakanega.

"Po mojem obrazu se že sprehajajo," je dodal. "Ni več v safu vrednostnih papirjev. Prazen je. Ti in Ernest se bosta morala poročiti prav kmalu."

Oče se je držal metode laboratorizma. Spravil je zadevo Sierra-zavodov pred sodišče, ni pa mogel prinesiti tja svojih knjig. Ni imel nadzorstva čez sodišče, ali Sierra-zavodi so ga imeli. To pojasni vse. Popolnoma je propadel v smislu zakona in nesramna tatvina je triumfirala.

Če mislim na to, se mi zdi naravnost smešno, kako je propadel oče.

Slučajno je na ulici San Franciska srečal Wicksona. Zabrulil mu je v obraz, da je prokle- ti ničvrednež. Oče je bil radi surovega nasil- stva aretiran. Policija ga je obsodila na denarno globo in mu zabila, da se mora v bodoče obnašati mirno. Bilo je vse to tako smešno, da se je oče doma sam smejal. Ali kakšna razburjenost se je polastila lokalnih časopi- sov? Pisali so strašne članke o bacilu nasil- stva, ki okužuje vsakega, ki se pajaša s soci- alisti. Oče, ki je tako dolgo mirno živel, je bil kot sijajen vzgled, kako zelo učinkuje ta bacil. Tudi so mnogi listi trdili, da se je oče preslil vsled prenapornih znanstvenih študij in je du- ševno zmeden. Predlagali so, naj se ga sprej- me v kak državni zavod za umobolne. To niso bile samo govorice, to je bila preteča nevarnost. Ali oče je bil pameten dovolj, da jo je videl. Skušnja, ki jo je imel škof, je bila zanj dober nauk. Zelo je bil miren, pa naj so mu delali še takšno krivico. Kakor se mi zdi, je v resnici s tem presenetil svoje sovražnike.

(Dalje prihodnje)

Rudolf Kresal:

VEČNA PESEM

Po dolgem povpraševanju je nazadnje izvedela za njegov naslov. Pisala mu je bila kmalu po njegovem odhodu na slepo srečo, pa je pismo prišlo nazaj, ker ni poznala točnega naslova. Morda je mislila, da ga pismo kljub temu najde. Njega je to pretreslo. On že dolgo ni več mislil, da bi od koga prejel kak glas. Ljudi, ki jih je kdaj poznal in ki so mu bili bolj ali manj blizu, je obdal z lepimi spomini, kakor grobove z rožami. V njem ni bilo nobene zle misli več. Le sam je hotel biti. Ona ga pa je po čudežni poti našla. Bog vedi, koliko policij se je pečalo z njegovim imenom. Obdan z molkom in povsem tu- jim ljudmi je že užival z nekim sladostnim tlašino okoli sebe, ko se mu je vsa, s toliko muko zatajena pesem iznova porodila, se mu kakor kača ovila okoli srca in ga pikala ovila in dan.

Nekega dne je potrkal pismo- noša na njegova vrata in mu iz- ročil z mehko, a veliko in mo- čno pisavo gosto popisano raz- glednico. Vrata so se tiho za- prla. On pa je nepremično str- mel v temno tiho vodo, ki se je razlivala v noč iz globokega, v strmih, visokih skalnih stenah zevajočega žrela, v temno sinji-

no odeti gozd in v nočno nebo z oblaki, nad katerimi je moral sijati mesec. In bilo mu je, da tiha vodna gladina v pritajeni grozi vztrepetava v davno izgo- vorjenem imenu tam daleč na jugu, kjer se mu je pogled iz- gubljal v daljnih obzorjih in je seštevai zvezde Velikega voza, Oriona in Medveda, ter je utonil v Gostosevčih in se zmedel, da ga je obšla nepojmljiva tes- noba, neizmerna bojazan pred samim seboj, da je šepetal kakor otrok v temi vročo molitev, ka- kor danes: To je ona, Ela! Skrivnostno se smehljajoča Ela z očmi kakor zdaj pa zdaj se lesketajoča gladina temne vode, iz katere v viharjih nočeh si- kajto krvavi plameni, z ustnica- mi kakor v belo skalo usekana sveža rana, ki zaveva v rastoči bolečini in neutošenosti, v več- nem kopnenju kakor žrelo skrivnostnih sil, vir neizmernih, nedoumljivih mračnih voda, ki se kdaj pa kdaj razsvetli v um jemajočem ognjenem srebrnem blisku in ob godbi razbesnelih viharjev. To je ona, je šepetal. Zakaj ji je bil pisal s poti? Za- kaj ji je moral, moral dati glas in se je moral vsaj s poti poslo- viti od nekoga, od nje? Zahva- ljuje se mu. Tako vesela sem, tako vesela, da se spominjaš me- ne... Tvojega morja, ki ne po- zna drugega kakor lepoto ob ale- hni uri, ki v divjem veličastju razvihanah sil ali ozarjeno od

sinjega neba in solnce sprejema žrtev, ki si se mu vrgel v na- ročje z razkošjem spoznanja, da moraš sprejeti vsega, ki mu kljubuješ, kakor te zažene val. Nocoj zaplešem v tvoj spomin in bom divja od tvoje roke in pogleda, ki se mu hoče nepre- stanega boja, in potem zaspim od plesa trudna, kakor angel sama. To je ona.

Kakor srebrna vrisk odmeva njen smeh v nevidnih globelih in mesec ji srebrni kaolisto bele zobe. Igor, glej to noč! Je de- jala s pridruženim glasom, nagnila glavo vznak, razprostrla svoji, s črno svilno pokriti roki kakor da je hotela objeti s siljimi trnji nasuto nebesno plan. Ne- kaj časa je stala kakor črna vit- ka, neskončno lepa prikazen le malo korakov oddaljena od nje- ga, ki je naslonjen na drevo, v senci gledal v daljne obronke senčnih vrhov. Brez misli, le s čuvstvom svojega nedogranega hotenja. Ali se je spomnila nanj, ali se je sprostila sebe in vse lepote avgustovske noči, ali pa si je zaželela krone svojega življenja, sklonila je glavo ka- kor spokorjenka in zamišljeno zrla v globel, iz katere so vsta- jale rahle meglice. Potem so ji ustnice vztrepetale v hudomu- snem, srečnem smehljaju. Med rahlim šumenjem mehke svile se je prestopila in posluhnila. Vse tiho, kakor da se je ustavi- lica, je neč bila usanjana v ne-

premičen mir. Obšla jo je tes- noba. Stekla je k njemu in mu z vročo sapo dahnila na ustaice, strmeča v njegove svetle, široko razprte oči: Igor! On se ni ga- nil, le nasmešnil se je. Ona pa ga je prišla za roko in kakor nebojčnega o roka ločila od drevesa in ga vedla s seboj po svetli jasi. Tako bi hotela žive- ti zmerom na vrhovih, v solnceu in mesečini, v viharjih in temi. Gledal je v tla. Na robu jase, pred gozdom se je ustavila. Te- dad se je je oklenil in dejal: Ne bodi plaša. Privila se je k nje- mu in zašepetala: Nisem. Te- lo ji je drgetalo v čudnem strahu. Ali že po nekaj trenutkih se je umirila, kakor da je izgu- bila samo sebe. Potem jima je zastal korak. Na eni strani stra- hotna globel, na drugi strm breg. Neprodna tema. V ve- jevju je zdaj pa zdaj bilo čuti prhutanje zaspanih ptic. In svet se je razblinil. Duh je omr- tvel. Dvoje teles se je vilo in se splevalo v zadnjem naporu krvi. Zemlja je ječala. In tam se zmirom prhutajo zaspani ptici in strašijo zbičane duše. Ona pa pleše, pleše v tisočih lučih alepa in je ni strah v polnoči, ne v viharjih ne v mesečnih nočeh hoditi po vrhovih mračnih hri- bov, sproščena ritma plesne godbe. To je ona. Molčča in zamišljena, časih polna smeha, časih mračna kakor črno jeze- ro sredi ravni ali usanjana v mir kakor ono med visokimi str- mimi belimi skalami. Kdor pre- dolgo gleda vanj, kdor občuti njegovo skrivnostno silo, je ka- kor brodolomec sredi nemirne sive puščave, ki kljubuje, kakor ga zažene val. Med njegovimi prsti trepeče razglednica, kakor da je živa. Saj si itak dolgo molčal, Igor!!! Bije iz pozdrava klic s klicaji kakor meči. Ela! V podpisu je moč, vse žensko hotenje. Kaj ji je? Ali več ne pleše, ali se več ne opaja v šumu plesne godbe, dišav, ob zgovor- nih smehljajih in tisoč žarkih, ki so zaljubljeni v njo kakor ves svet, ki padajo v njene oči, ki sipajo strele...

Spet trka nekdo na vrata. V sobi je globok mrak. On strmi v kljuko, vzdramljen iz sanj in pravi glasno, kakor nekoč, ko so mu sile kipele v divjem ognju krvi: Prosto! Brzjavka je. Že ve, vse ve, bere: otrok! Ela. Celo se mu mračil. On? O, da! Otrok. Iz mraka mu vstaja ti- soč čudovitih podob, se mu vpja- jo v oči, vsa nekdanja sreča, vsa grenkoba. Haha! Kljubuješ, kakor te zažene val. — In z ro- kami riže po laseh, bije a pesti po sencih, škriplje z zobmi. Jaz, jaz, preklet! — Nocoj za- plešem v tvoj spomin in bom divja od tvoje roke in pogleda — in potem zaspim od plesa trudna kakor angel sama.

V ritmu treh nesmiselnih črk drvi brzi vlak preko neizmernih planjav, mimo gora. Morje pljuska ob skalne bregove, jih ruši. Morda bo nekoč vse življe- nje ena sama neskončna ravan, morje z eno samo v sebi živečo skrivnostjo, in ne bo nihče več dejal: kljubuješ kakor te zažene val. Da, da. Ko bi bilo vse v eni ravnini, v eni nesenični ravnini ves. Ali potem, kje bi Ona iska- la mračnih vrhov, pošepetavajo- čih si gozdov in tistih svetlih jas, da bi se za nekaj trenutkov mogla sprostiti, pozabiti svoj u- sodni nagon, da le v ritmu ples- ne godbe najde ves smisel svo- jega življenja? — A nekega dne pojde on spet kam daleč iskat miru, truden od plesa, od srebr-

NAROČNIKI, POZOR!

Znamenje (Dec. 31, 1932) pome- ni, da vam je naročena poteka ta dan. Posvetite jo pravilno, da vam lista ne ustatina. Ako lista ne prej- mete, je mogoče vstaviti, kar si bil plačan. Ako je val list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstaviti volod napakega naslova, pišite nam desimico in navedite stari in novi naslov.

Naki gostoprijetli so val drži vami tajniki in drugi zastopniki, pri ka- terih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta je \$2.50. Člani SNPJ do- plačajo \$2.50 za leto, za pol leta \$1.25.

Za mesto Chicago in Cincin za leto \$7.50, za pol leta \$3.75, za štano \$3.50, za vse leto pa \$5.00.

Za Evrope štano za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik štano za Evrope \$1.75. Člani doplačajo samo \$1.00 za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravištvu "PROSVETA" 551 & Lawrence Ave., Chicago

nega smeha in človeškega šuma, k sebi samemu. Otrok.

Obšla ga je neizmerna utrje- nost. Vsa trpkost dolgih let se mu je zbrala v en sam trenutek, vse z razkošjem ovenčano živ- ljenje v neprodno noč. Ali po- vratika ni bilo več. Vlak je drvel z nezmanjšano hitrostjo dalje, dalje, v staro življenje. Misli- li je, misli in vse misli so ostajale za njim. Tiho je odprl vrata in se tudi njej izgubil za vselej.

JAMES F. NOLAN, generalni agent French Line v Washingtonu, bo prevzel alično mesto v Chicagu

JAMES F. NOLAN

James F. Nolan, ki je zastop- pal kot generalni zastopnik French Line v Washingtonu zadnjih devet let je bil imenovan na alično mesto v Chicagu. V njegovo področje spadajo drža- ve Colorado, Indiana, Iowa, Nebraska, Wyoming, del Michi- gana, Illinois in Wisconsin.

Tozadevno objavo je podal H. Ainsley Highman, generalni ma- nager potniškega departamenta French Line v New Yorku.

Mr. Highman pravi, da je čikaški teritorij najbolj važen v deželi; in Mr. Nolan je bil izbran za to važno mesto zaradi svoje- ga izbornega rekorda v wash- ingtonskem teritoriju, kjer je deloval iz leta 1923. Mr. No- lan je bil rojen dne 4. januarja 1897 v Phillipsburgu, N. J., ter je leta 1921 graduiral na Wash- ington University, nakar je študi- ral eno leto pravo na George- town univerzi. Nato je bil dve leti privatni tajnik pomožnega delavskega tajnika v Washing- tonu, nakar je stopil v službo French Line.

Zelo je navdušen za nogomet ter je član vseučiliške bratov- ščine Delta Tau Delta; wash- ingtonske trgovske zbornice; Friendly Sons of St. Patrick; Washington District Foot Ball Officials Association; The Washington and Baltimore Pas- senger Association in odbornik Congressional Country Cluba.

Mr. Nolan je poročen ter ima štiri otroke: deklico in tri fante.

(Adv.)

Ded in vnuk
— Pomni, Judček, da je naj- bolj zdravo neolupljeno sadje.
— Orehi tudi, striček?

Huda bolezen
— Pravite, da vas boli glava in trga po križu? Koliko ste stari?

— Stiri in dvajset.
— Hm, gospa, to pa ne bo kaj tako, zdi se mi, da izgubljate ta- di spomin.

Mož pod copato
Paznik: Čujte, kdo je vam pa dovolil sedeti na travniku?
— Moja žena.

Papa je kriv
Gost vpraša prijazno Mihe- la: Kdo je pa razbil okno, Mihe- la? Ali ga nisi ti?
— Ne. Mamica ga je, toda kriv je bil papa, ker se je umaknil, ko je letel proti njemu krošnj.

Ce intervjuvajo boksarja
Reporter: "Ali poznate Sha- kespearja? — Ne? Pa Beethove- na? — Kaj tudi ne? — Ali veste kdo je Einstein? — Kaj, tudi le- ga ne veste — Križ božji, ali znate sploh šteti do tri?"
Boksar (ogorčeno): "Ne. — Do deset!"

ZASTONJ NA revmatizmu trpečim

Postavite to zdravilo pod PROSTE PA- SKUŠNJE. Izpolnite spodnji kupon in pošljite nam, predno odigramo to izde- poudu.

ROSE RHEUMA TAB. CO. (Dent. F-14)

3516 Na. Irving Ave. Chicago, Ill.

Pošljite mi polni zavitek Rose Rheuma Table, poštnine pristoje. Jas bom to rešil 7 dni in potem se bom odločil, ako bom hotel več tega.

Ime

Naslov

Mesto

Nuga-Tone

Je namenjen za boljšo slišanje in večjo moč kar pomeni več življenja — ojača sile, giblje in celotno organe. Nuga-Tone je izumljen zdravilo specialista in vam nudi TONIK, ki vsebuje dušna in železna v obliki in aktivnosti. Ta zdravilni prečiščeni kili- dolci v vsaki kapsli na prodaj; trideset dni po jemanju zdravila se na določen način si steklenico teh tablet, če želite, samo po- šljite na Nuga-Tone.

Januarja 17 do 23

Building & Loan

HRANILNI TEDEN

RADIO POSTAJA WEDC
1210 Kilocycles

V terek, četrtek, soboto in nedeljo
ob 7:30 zvečer

V arde, petek in ponedeljek
ob 10:30 zvečer

Slavitev hranilnega tedna in plov- bo 21. januarja 1933, ob 8. uri zve- čer — v Školi Chicago Dvorani na 2339-47 S. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO
S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA
V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Čene smerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4994

Chicago, Ill.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustrezna pojasnila